

УДК 351/354:325

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.3>

Хожило Ірина Іванівна,

доктор наук з державного управління,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0001-8532-4108

Ковтун Вадим Валентинович,

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0009-0006-6670-3915

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ У ФОКУСІ ПУБЛІЧНОУПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ТА КАТЕГОРІЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN THE FOCUS OF PUBLIC ADMINISTRATION ACTIVITIES: ANALYSIS CONCEPTS AND CATEGORIES IN THE CONDITIONS OF ARMED CONFLICT

Представлена наукова робота характеризується високим ступенем актуальності проблематики щодо висвітлення окремих аспектів державної політики України відносно такої категорії населення як внутрішньо переміщені особи (англ. – internally displaced persons). Мета роботи полягає у здійсненні теоретичного аналізу поняття «внутрішньо переміщені особи» (ВПО) в контексті публічного управління та адміністрування та виокремлення його специфічних рис в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Методологічну базу дослідження становили системний, державноуправлінський та науковий підходи. Це дозволило комплексно проаналізувати сучасний стан розробки понятійно-категоріальної бази в реалізації державної політики України щодо ВПО, визначити сутність поняття «внутрішньо переміщені особи» крізь призму міжнародного та національного виміру. За результатами дослідження автор сформулював власне визначення поняття ВПО у світлі збройного російсько-українського конфлікту: «внутрішньо переміщені особи періоду російсько-української війни – це комплексний підхід до формування та реалізації державної політики України, об'єктом якої виступають особи, які були змушені раптово змінити у межах державних кордонів місце свого постійного проживання та отримати через визнання статусу ВПО державні гарантії захисту своїх прав, інтересів та свобод, визначених Конституцією України та законом України спеціальної дії». Дослідження історичних аспектів становлення та розвитку державноуправлінських підходів щодо реалізації політики захисту внутрішньо переміщених осіб упродовж доби незалежності дозволило визначити два періоди: дискретний (1991-2014 рр.) та континуальний (2014-2024 рр.). Підтверджено необхідність подальшого розвитку публічного управління та адміністрування у сфері реалізації державної політики України стосовно внутрішньо переміщених осіб. Це дозволить наблизити контент публічноуправлінської діяльності до кращих зразків європейських країн у захисті соціальних прав, свобод та інтересів ВПО в Україні.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, внутрішньо переміщені особи, правовий статус, теоретичний аналіз понять, збройний конфлікт, Європейський Союз.

The presented scientific work is characterized by a high degree of topicality of issues related to the coverage of certain aspects of the state policy of Ukraine in relation to such a category of population as internally displaced persons (English – internally displaced persons). The purpose of the work is to carry out a theoretical analysis of the concept of "internally displaced persons" (IDPs) in the context of public management and administration and to highlight its specific features under the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine. The methodological basis of the study was system, public administration and scientific approaches. This made it possible to comprehensively analyze the current state of development of the conceptual and categorical base in the implementation of the state policy of Ukraine regarding IDPs, to determine the essence of the concept of "internally displaced persons" through the prism of international and national dimensions. Based on the results of the research, the author formulated his own definition of the concept of IDPs in the light of the Russian-Ukrainian armed conflict: "Internally displaced persons during the period of the Russian-Ukrainian war are a complex approach to the formation and implementation of the state policy of Ukraine, the object of which are persons who were forced to suddenly change place of permanent residence within

state borders and receive state guarantees of protection of their rights, interests and freedoms, determined by the Constitution of Ukraine and the law of Ukraine of special effect, through the recognition of the status of IDPs". The study of the historical aspects of the formation and development of state management approaches to the implementation of the policy of protection of internally displaced persons during the period of independence made it possible to identify two periods: discrete (1991-2014) and continuous (2014-2024). The need for further development of public management and administration in the sphere of implementation of the state policy of Ukraine regarding internally displaced persons has been confirmed. This will bring the content of public management activities closer to the best examples of European countries in the protection of social rights, freedoms and interests of IDPs in Ukraine.

Key words: *public management and administration, internally displaced persons, legal status, theoretical analysis of concepts, armed conflict, European Union.*

Актуальність проблеми. Пошук шляхів удосконалення публічноуправлінської діяльності у сфері соціального захисту населення вже понад десять років через військову агресію російської держави прикутий до такої особливості категорії населення як внутрішньо переміщені особи. Тобто, для України, яка в своїй новітній історії вперше через виклик війни отримала нову категорію населення, яка потребувала спеціальної уваги держави для вирішення своїх нагальних проблем, в рамках як наукового дискурсу, так і з точки зору державноуправлінської діяльності, поняття «внутрішньо переміщена особа» (ВПО) є абсолютно новим [1]. Можна визнати, що навіть за десять років його існування це поняття не можна визнати абсолютно усталеним в теорії та практиці. Тому в контексті публічного управління та адміністрування понятійно-категоріальна база вимагає подальшого уточнення, розвитку та удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування понятійно-категоріальної бази будь-якої науки відбувається поступово під впливом різних чинників та факторів. І галузь науки державного управління не є виключенням, адже її термінологічний апарат також збагачується новими термінами та поняттями не тільки за рахунок галузевого ресурсу, але й під впливом розвитку понятійно-категоріальної бази суміжних галузей науки, як-то військова справа, медицина, економічні та юридичні науки тощо. Так, перегляд змісту словників у галузі державного управління за редакцією Малиновського (2005 рік) та Ковбасюка (2010 рік) показав відсутність у науковому полі такого поняття, як «внутрішньо переміщені особи». Натомість, це поняття було введено професором П. Вороною у термінологічному словнику з публічного управління (2018 рік). Дослідник визначає сутність поняття «внутрішньо переміщена особа», спираючись на зміст документу ООН під назвою «Керівні принципи з питань про переміщених осіб всередині країни» [2, с. 25-26].

На рівні глобального управління зміст поняття ВПО охоплює окремих осіб чи групи осіб, які були змушені залишити свої помешкання або місця постійного проживання в результаті збройного конфлікту або для уникнення його наслідків, а також проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих чи техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно визнаних державних кордонів [3].

Вітчизняний дослідник М. Ніколайчук акцентує, що ВПО – це специфічна цільова група реалізації міграційної політики з проявами різних ознак, детермінацією особливих потреб, індивідуальними характеристиками. На його думку, формування категорії ВПО відбувається під впливом чинників зовнішнього середовища [4, с. 109]. Серед зарубіжних дослідників заслуговує на увагу визначення, яке сформулював Г. Гудвін-Гілл. Він ідентифікує ВПО як велику кількість осіб, які вимушені раптово втікати зі своїх будинків внаслідок збройного конфлікту, внутрішньої ворожнечі, систематичних порушень прав людини або стихійних лих, залишаючись територіально у власній країні. Цікавим є те, що дослідник майже ототожнює поняття «внутрішньо переміщена особа» та «переселенець». Однак він підкреслює, що фактично ВПО – це особи, яких по суті можна назвати «вимушеними переселенцями», так як вони покинули місце свого постійного проживання, але при цьому вони залишаються в країні своєї громадянської належності та можуть користуватися її захистом [5]. Зарубіжні дослідники (Magiana Gkliati et al.), відзначають, що проблема переміщених осіб та мігрантів має міжнаціональний, міжсекторальний та міждисциплінарний характер [6]. Ми з цим повністю погоджуємось.

Вітчизняний дослідник А. Гоць зазначає, що інтеграція в новий соціальний простір є головною проблемою ВПО через надзвичайну вразливість цієї категорії населення як з боку вітчизняного законодавства, так і з боку соціуму [7, с. 158].

Тож як бачимо, поняття «внутрішньо переміщена особа» має певні відмінності не тільки в контексті міжнародного та національного виміру, але й у розрізі різних галузей науки та видозмінюється під впливом чинників внутрішньої і зовнішньої політики, що й обумовлює необхідність продовження досліджень за цим напрямком.

Визначення мети дослідження. Мета даного дослідження полягає в теоретичному аналізі поняття «внутрішньо переміщені особи» в контексті публічноуправлінської сфери та виокремленні його специфічних рис в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Для досягнення визначеної мети головними завданнями дослідження визначено такі: надати визначення сутності поняття «внутрішньо переміщені особи» крізь призму публічного управління та адміністрування; проаналізувати його структурно-функціональний зміст в контексті вітчизняного та міжнародного виміру; визначити низку характерних особливостей та ознак, які б дозволили сформулювати авторське визначення поняття «внутрішньо переміщені особи».

Для досягнення мети цього дослідження були використані наступні методи наукового пізнання: теоретичний аналіз та узагальнення, метод систематизації, наукової ретроспективи, діалектичний та структурно-функціональний підхід. Це надало змогу всебічно розкрити сутність поняття «внутрішньо переміщені особи» та виокремити властивості цього поняття, що мають публічноуправлінський зміст та характеризують ВПО як об'єкт державної політики України.

Виклад основного матеріалу дослідження. До 2014 року, тобто до анексії Автономної Республіки Крим та частини східних областей України російським загарбником, серед об'єктів особливої державної уваги категорія «внутрішньо переміщені особи» була відсутня. Проте, в історичному плані слід зазначити, що Україна є однією із найбільш постраждалих пострадянських республік, яка практично самостійно долала наслідки техногенної катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції (1986 рік) та упродовж кількох десятиліть самостійно продовжувала забезпечувати додатковими пільгами та спеціальним соціальним захистом постраждалих та переселених внаслідок цієї аварії осіб [8]. Кількість осіб, які набули статусу постраждалих та переселених десятки налічувала сотні тисяч. Вони були офіційно взяті на облік уповноваженими органами державної влади як такі, що були переселені на інші території нашої держави, вільні від радіоактивного забрудненням. Вимушених переселен-

ців українська держава забезпечила житлом та іншими необхідними засобами існування. Більш того, переселені особи, які офіційно набули статусу постраждалих від аварії на ЧАЕС, упродовж багатьох років, а навіть і до сьогодні, користуються особливим статусом та соціальними пільгами, які надає їм держава. За даними вітчизняних дослідників, орієнтовна кількість осіб, яких держава переселила, а мабуть краще евакуювала, на інші території упродовж трьох років після аварії на ЧАЕС становить 350 тисяч осіб [9].

У подальшому міграція українців в межах державних кордонів щорічно фіксувалась приблизно на одному й тому ж рівні і не перевищувала 300-500 тис. осіб, включно аж до початку війни. Частіше за все такий помірний міграційний рух пояснювався суб'єктивними причинами, що пов'язані із намірами чи потребами людини/родини змінити місце проживання через нову роботу (переїхати із Одеси до Києва). Внутрішнє переміщення населення в межах держави могло відбуватися через стан здоров'я (наприклад, через часті алергічні захворювання дитини родина переїжджала із східних промислових регіонів України до екологічно чистих західних областей). Така міграція не мала значного суспільного резонансу, не мала ознак актуальної державноуправлінської проблеми, адже індивідуальні проблеми вирішувались самим громадянами, тобто суб'єктами управління. Крім того, на локальному рівні управління у вирішенні вищезазначених соціальних та житлових проблем переселенцям допомагали органи місцевого самоврядування за новим місцем проживання. Тобто, помірний міграційний рух довоєнного періоду не потребував втручання та особливої уваги з боку органів державної влади. Тому в національному законодавстві до 2014 році відповідний понятійно-категоріальний апарат не був розроблений та усталений, як це прийнято в країнах Європейського Союзу та на рівні міжнародного права.

Незаконна анексія частини адміністративних територій України (Крим та частини Донецької і Луганської областей) спричинила спочатку кількомільйонний рух українців із території захоплених областей до найближчих прифронтових регіонів, таких як Харків, Дніпро, Запоріжжя. Початок гібридної війни та мільйонна міграція населення була визнана актуальною публічноуправлінською проблемою. Для її вирішення на рівні національного законодавства було терміново прийнято відповідні закони України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1]. Тож у 2014 році

у сфері міграційної, соціальної, освітньої політики тощо, ідентифікувався новий об'єкт – «внутрішньо переміщені особи». Затягування війни та її перехід до повномасштабної збройної агресії 2022 року [10] викликав багатомільйонний рух українців до тилкових областей нашої держави. Це стало найбільшим міграційним викликом з часів другої світової війни не тільки для України, але й для країн Європейського Союзу. Так, тільки за перші місяці війни сусідня Польща прийняла близько 3 млн. осіб, які виїхали з України, рятуючись від війни [11].

Слід зазначити, що аналіз наукової літератури та міжнародної нормативно-правової бази показує наявність широкої палітри визначень та понять стосовно тих громадян, які покинули місце свого звичного проживання. Зокрема, можна зустрітися з багатьма подібними термінами, які узагальнюють категорію осіб, які раптово покинули звичне місце свого проживання, як-то: «біженці», «вимушені мігранти», «переселенці», «переселенці-мігранти», «релоканти», «евакуанти» тощо [11]. Зазначені терміни, на перший погляд, можна сприймати як синоніми поняття «внутрішньо переміщена особа». Однак при більш ґрунтовному дослідженні всі вони мають свої специфічні особливості, а також вирізняються між собою як за генезою, так і за масштабністю залучення, перш за все, самого об'єкту у цей процес та державно-управлінським підходом у розв'язанні проблем зазначених категорій. Тож доцільно надати більш детальний аналіз категорії «внутрішньо переміщена особа» з позицій державноуправлінського підходу стосовно сутності цього поняття у кризі призму глобального, державноуправлінського та наукового виміру (табл.1.).

В рамках даного дослідження необхідно додатково акцентувати на тому, що дуже близькими до предмету дослідження є визначення вітчизняних науковців Г.Капліної та О.Лішик. Так, Г.Капліна, (2016) визначає ВПО як осіб, які підпадають під визначення «вимушені переселенці», але які покинувши місце свого постійного проживання, залишаються в країні своєї громадянської належності та можуть користуватися її захистом [18].

Дослідниця О. Лішик (2018) у своїй науковій публікації обґрунтовує, що ВПО – це особи, які на добровільних чи примусових засадах залишили місце постійного проживання через складні політичні, соціальні, економічні чи екологічні обставини у регіоні, області чи країні [19]. Однак через відсутність у вищенаданих визначеннях прямого зв'язку з чинником збройного конфлікту ми не включили їх до табл.1.

Аналіз контенту табл. 1 показує, що поняття «внутрішньо переміщені особи» початково сформувалося у сфері міжнародного публічного права в середині ХХ століття, остаточно відокремившись від такого близького поняття як «біженець». На глобальному рівні управління питаннями міграції та проблемами біженців опікуються декілька міжнародних інституцій:

1. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Це головна інституція управління на глобальному рівні, в структурі якої функціонує низка агентств та програм, таких як Міжнародний комітет з охорони прав дітей, Фонд ООН з дитячих фондів та інші, які також займаються питаннями мігрантів, біженців та переселенців.

2. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Ця організація є провідною міжнародною інституцією, що спеціалізується на питаннях міграції в глобальному її вимірі. МОМ співпрацює з національними урядами та громадянським суспільством, надаючи допомогу мігрантам та країнам-членам в управлінні міграційними потоками, у захисті прав мігрантів, а також сприяє їх інтеграції в соціум приймаючої країни.

3. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН). Ця міжнародна організація має відповідний функціонал управління захистом та підтримкою біженців, сприяє вирішенню питань щодо їх повернення біженців, їх інтеграції чи переселення. Також Верховний комісар ООН координує гуманітарні дії у місцях прийняття біженців та надає допомогу у їх здійсненні.

4. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Ця міжнародна організація на рівні глобального управління фокусує свою увагу на питаннях захисту та допомоги біженцям, переселенцям та мігрантам. Приймає активну участь у наданні гуманітарної допомоги, а також активно сприяє захисту прав біженців, переселенців та мігрантів та забезпечує можливість їх доступу до базових послуг.

Тож завдяки діяльності спеціалізованих інституцій на рівні глобального управління поняття ВПО, відокремившись від поняття «мігрант» поступово набуло імплементації у законодавстві різних країн, і в Україні також (2014). На підставі застосування методу історичного аналізу ми встановили, що у добу незалежного розвитку України можна чітко виокремити два періоди формування та розвитку державної політики захисту ВПО. Насамперед, мова йде про період 1991-2014 рік, який характеризувався мирним часом та дискретністю заходів внутрішньої політики стосовно

Глобальний, державноуправлінський та науково-галузевий зміст детермінації поняття «внутрішньо переміщені особи» (ВПО) у світлі збройного конфлікту

Визначення ВПО на глобальному рівні управління
ВПО – це особи або групи осіб, які були змушені покинути свої будинки або місця постійного проживання, зокрема в результаті або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту і які не перетнули міжнародно визнаний державний кордон (<i>Керівні принципи ООН з питань ВПО, 1972</i>)
Визначення ВПО у правовій базі державного управління
ВПО – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту (<i>ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», 2014</i>)
Визначення ВПО на рівні наукового обґрунтування
ВПО – це специфічна цільова група реалізації міграційної політики з особливими потребами (<i>М. Німплементколайчук, економічні науки, 2005</i>)
ВПО - це суб'єкт міграції (<i>Т.Титаренко, психологічні науки, 2011</i>)
ВПО – це особи, змушені раптово тікати зі своїх будинків у великій кількості в результаті збройного конфлікту (<i>Г. Тимчик, юридичні науки, 2014</i>)
ВПО – це люди, або групи людей, які змушені були залишити свої домівки або місця проживання для того, щоб уникнути наслідків озброєного конфлікту... (<i>Н.Тищенко, Б.Піроцький, соціологічні науки, 2014</i>)
ВПО – це окремі особи чи групи осіб, які були змушені залишити місця постійного проживання в результаті збройного конфлікту або для уникнення його наслідків, і які не перетнули міжнародно визнаних державних кордонів (<i>П.Ворона, державне управління, 2014</i>)
ВПО – це громадяни держави, які через військові дії та їх наслідки змушені були покинути постійне місце проживання задля забезпечення свого життя, при цьому не перетинаючи межі державного кордону (<i>М.Малиха, соціальні та поведінкові науки, 2015</i>)
ВПО – це громадян держави, які через воєнні дії та їх наслідки змушені були покинути постійне місце проживання задля забезпечення свого життя (<i>Т. Кульчицький, юридичні науки, 2017</i>)
ВПО – це особи, змушені залишити місце свого постійного проживання всередині держави внаслідок загрози життя, зовнішньої агресії, іноземної окупації, збройних зіткнень... (<i>Л.Наливайко, А.Орешкова, юридичні науки, 2018</i>)
ВПО – це особи, які покинули місце свого постійного проживання внаслідок впливу або загрози впливу масових збройних конфліктів, але знаходяться у межах державних кордонів... (<i>Н.Ісаєва, юридичні науки, 2018</i>)

Складено В. Ковтун за [1; 2; 3; 4; 12-17].

осіб, які набули статусу переселенців внаслідок техногенної катастрофи на ЧАЕС. Дискретність політики полягала у визначенні певного кола об'єктів державного впливу, їх невеликої кількості та ресурсної спроможності української держави самостійно забезпечувати належний рівень захисту прав, свобод та інтересів цієї категорії переселенців. Головними пріоритетами захисту переселенців ЧАЕС були державні гарантії щодо забезпечення переселенців житлом, гарантії працевлаштування на новому місці проживання та гарантії реалізації їх соціальних прав. З початком же збройного конфлікту від 2014 року і дотепер внутрішня політика України набула виразних ознак континуальності (безперервності). Це виявилось у необхідності оперативного прийняття управлінських рішень в умовах одночасної появи багатомільйонного потоку внутрішніх переселенців, які опинилися перед загрозою життя внаслідок ведення бойових дій та відсутності безпечних місць на території держави. Для розв'язання цієї

проблеми українська держава також потребувала значної допомоги з боку міжнародної спільноти. Таку підтримку надавало Агентство ООН у справах біженців для цільових груп населення у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Хмельницькій областях. Також одним із прикладів міжнародної допомоги для ВПО є спеціальні програми Світової продовольчої програми ООН.

Також контентуальність державної політики України підтверджується низкою прийнятих програм та постанов уряду в реалізації соціальних прав ВПО. Найбільш значущими з них є ті, які вирішували проблеми компенсаційних виплат допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам (постанова уряду від 20 березня 2022 р. № 332); підтримки окремих категорій населення, що постраждало від військової агресії (постанова уряду від 16 квітня 2022 № 457), про компенсацію витрат на тимчасове розміщення ВПО на період воєнного стану (постанова уряду

від 19.03.2022 № 333); про виплату компенсацій роботодавцям при працевлаштуванні ВПО внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану (постанова уряду 20.03.2022 № 331).

Комплексний підхід до розгляду сутності поняття ВПО дозволив на основі аналізу та порівняння низки теоретичних трактувань визначити відмінні особливості та характеристики поняття ВПО в умовах збройного конфлікту як об'єкту державного управління, а саме:

- спеціальне законодавче закріплення соціального статусу (Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»)
- раптовість дії зовнішнього чинника війни, який визнано на рівні вищого керівництва держави (Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні);
- тимчасовий характер набуття статусу ВПО (до завершення збройного конфлікту, до завершення війни);
- спонукальні цілі переміщення в межах державних кордонів України (набуття статусу ВПО з метою попередження чи наслідків збройного конфлікту);
- масштабний характер об'єкту управління (близько 5 млн переміщених осіб в межах України упродовж 1-го року війни);
- додатковий характер державних гарантій щодо соціальних прав, свобод та інтересів переміщених осіб та осіб, що їх приймають (урядові програми компенсаційних виплат переселенцям та приймаючій стороні);
- таргетний підхід в реалізації державної політики стосовно ВПО (категоризація державної допомоги для різних соціально-вікових груп тощо);
- пріоритетність безпеки життєвого простору (переміщення населення, у т.ч. евакуація із прифронтових територій здійснюється на підставі законів України та Конституції України, адже життя та здоров'я громадян України є найвищою соціальною цінністю держави [21]);
- право самостійності вибору нової локації для ВПО у межах державних кордонів;
- програмно-цільовий та багаторівневий підхід в реалізації державної політики України стосовно ВПО в умовах збройного конфлікту;

– координація державними інститутами (уряд, профільні міністерства тощо) надання міжнародної допомоги для цільових груп ВПО [22]);

– комплексний науково обґрунтований підхід в реалізації засад державної політики стосовно ВПО (дослідження об'єкту в різних галузях науки, з найбільшим представництвом в юридичних науках та галузі державного управління).

На підставі вищезазначеного матеріалу пропонується авторське визначення поняття ВПО, яке є відмінним від усіх вищеозначених трактувань. Внутрішньо переміщені особи періоду російсько-української війни – це комплексний підхід до формування та реалізації державної політики України, об'єктом якої виступають особи, які були змушені раптово змінити у межах державних кордонів місце свого постійного проживання та отримати через визнання статусу ВПО державні гарантії захисту своїх прав, інтересів та свобод, визначених Конституцією України та законом України спеціальної дії. (І.Хожило, В. Ковтун, 2024).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження показують, що існуючі підходи до трактування змісту поняття ВПО крізь призму збройного конфлікту мають певні особливості в глобальному, національному та науково-галузевому вимірі стосовно самого об'єкту дослідження. Доведено, що ВПО виступають об'єктом державного управління як з теоретичного погляду, так і в контексті практико-орієнтовної державноуправлінської діяльності. В історії незалежної України ми виокремили два періоди формування та реалізації державної політики стосовно ВПО: дискретний та континуальний (безперервний). На підставі всього зазначеного ми сформулювали власне трактування поняття ВПО періоду російсько-української війни. Результати дослідження дозволили визначити основні характеристики поняття ВПО в умовах війни. Але проведене дослідження не може висвітлити всі актуальні аспекти зазначеної проблематики. Тому, на наш погляд, наукові розвідки у цьому напрямку слід продовжити, зокрема, у сфері публічного управління та адміністрування.

REFERENCES:

1. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: zakon Ukrainy vid 20 zhovtnia 2014 roku № 1706 [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: the law of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
2. Publichne upravlinnia : terminolohichnyi slovnyk / za zah. red. V. S. Kuibidy, M. M. Bilynskoi, O. M. Petroie [Public administration: terminological dictionary]. Kyiv : NADU, 2018. 224 s. [in Ukrainian]

3. Kerivni pryntsyty z pytan vnutrishnoho peremishchennia. Ahentstvo OON u spravakh bizhentsiv (UNHCR) [Guidelines on Internal Displacement. United Nations Refugee Agency]. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>
4. Nikolaichuk, M. (2005). Skladovi elementy mekhanizmu rehulivannia mihratsiinykh protsesiv silskoho naseleennia [Constituent elements of the mechanism of regulation of migration processes of the rural population]. *Rehionalna ekonomika* [in Ukrainian]. 3 (37). 105-112.
5. Goodwin-Gill G., McAdam, J. (2007). *The Refugee in International Law* Oxford, UK: Oxford Univ. Press.
6. Gkliati, M. et al. Progress in Migration and Asylum Law scholarship – International, Intersectional, and Interdisciplinary. *Law and Method*. September 2023. <https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/lawandmethod/2023/09/lawandmethod-D-23-00005>
7. Hots, A. (2018). Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini yak ob'ekt sotsiolohichnoho analizu [Internally displaced persons in Ukraine as an object of sociological analysis]. *Sotsialni tekhnologii: aktualni problemy teorii ta praktyky*, Vyp. 77, s. 155-160. URL: <http://www.soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/77/18.pdf> [in Ukrainian]
8. Pro status i sotsialnyi zakhyst hromadian, yaki postrazhdaly vnaslidok Chornobyl'skoi katastrofy: zakon Ukrainy vid 28 liutoho 1991 roku № 796 [On the status and social protection of citizens who suffered as a result of the Chernobyl disaster: the law of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>
9. Chornobyl'skyi arkhiv. Pereselentsi [Chernobyl archive. Immigrants]. URL: <http://surl.li/ullny> [in Ukrainian]
10. Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini»: zakon Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku № 1202 [On the approval of the Decree of the President of Ukraine "On the introduction of martial law in Ukraine": law of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
11. Yadlovska, O. (2022). Osoblyvosti mihratsiinoi khvyli ukraintsiiv-evakuantiv u 2022 r. cherez viiskovu ahresiiu rosiiskoi federatsii [Features of the migration wave of Ukrainian evacuees in 2022 due to the military aggression of the Russian Federation]. *Naukovyi visnyk DDUVS. Spetsialnyi vypusk*. № 2. 188-203. <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/S2/s-2-2022-188-203.pdf> [in Ukrainian]
12. Tytarenko, T. M. (2015). Napriamy psykholohichnoi rehabilitatsii osobystosti, shcho perezhyyvaie podii viiny [Directions of psychological rehabilitation of the individual experiencing the events of the war]. *Sotsialno-psykholohichni metodychni rehabilitatsiyni tsestry*. K.: Milenium, 2015. S. 3-13. [in Ukrainian]
13. Tymchuk H. (2014). Problemy pravovoho zabezpechennia zakhystu vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Problems of legal protection of internally displaced persons in Ukraine]. *Pravove rehulivannia ekonomiky*. [in Ukraine]. 14. S. 161-172. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pre_2014_14_16 [in Ukrainian]
14. Tyshchenko, N., Pirotskyi B. (2014). Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini yak problema sohodennia [Internally displaced persons in Ukraine as a problem of today]. *Molodyi vchenyi*. 2014. 10(13)(2). S. 124-126. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_10\(13\)\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_10(13)(2)_31) [in Ukrainian]
15. Malykha M. I. (2015). Do problemy sutnosti poniattia «vnutrishno peremishcheni osoby»: derzhavna polityka ta rehionalna praktyka [To the problem of the essence of the concept of "internally displaced persons": state policy and regional practice]. *Hrani*. № 8. S. 6-11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_8_3 [in Ukrainian]
16. Kulchytskyi T. R. (2017). Poniattia ta oznaky vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Concepts and characteristics of internally displaced persons in Ukraine]. *Administratyvne pravo i protses*. № 1. 51-58. [in Ukrainian]
17. Nalyvaiko, L.P., Orieshkova, A.F. (2018). Vnutrishno peremishcheni osoby: vyznachennia poniattia [Internally displaced persons: definition of the concept]. *Pravo i suspilstvo*. 1(1), 34–39. [in Ukrainian]
18. Isaieva, N.S. (2018). Teoretyko-pravova kharakterystyka vyznachennia poniattia «vnutrishno peremishcheni osoby» [Theoretical and legal characteristics of the definition of the concept of "internally displaced persons"]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnykh sprav*. 4, 70-75. [in Ukrainian]
19. Kaplina, H. (2016). Trudovi prava ta zainiatistv vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Labor rights and employment of internally displaced persons in Ukraine]. *Aktualni problemy prava: teoriia ta praktyka*. № 32. 59-69. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/142> [in Ukrainian]
20. Lishyk, O. (2019). Problemy sotsialnoho zakhystu vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Problems of social protection of internally displaced persons in Ukraine]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*. №. 10. 86-89. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/10-2019/17.pdf> [in Ukrainian]
21. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
22. Prava vnutrishno peremishchenykh osib [Rights of internally displaced persons]. URL: <https://www.helsinki.org.ua/activities/advokatsiya/prava-vpo> [in Ukrainian]